

RIIGIKANTSELEI

Kriisireguleerimisõppuste korraldamine

Sisukord

Eessõna	3
1. Millised õppused on kriisireguleerimisõppused	4
2. Mis on hädaolukorra lahendamise võime kontrollimine või harjutamine	4
3. Kes on õppusel osalevad „hädaolukorra lahendamisega seotud asutused“	7
4. Kes ja kui sageli peab õppuseid korraldama	7
5. Mis on üleriigilised, regionaalsed ja kohaliku omavalitsuse õppused	9
6. Õppuse liigid, ehk mis vahe on staabi-, laua-, väli- ja kompleksõppusel	11
7. Mis on õppuste tegevussuunad	13
8. Mis on õppuste kava	14
9. Kuidas dokumenteeritakse õppuse korraldamine	15
10. Mida pidada silmas õppuse korraldaja valikul	16
11. Kuidas sõnastada õppuse eesmärk	17
12. Mis on õppuse stsenaarium	19
13. Mis on õppuse läbiviimise metoodika	20
14. Õppuse korraldamise ajakava	21
15. Mida pidada silmas õppuse osalejate valikul	22
16. Kuidas korraldada õppuse hindamine	24
17. Õppuste eelarve	27
18. Millal teavitada avalikkust õppuse ettevalmistamisest ja läbiviimisest	28
19. Mida pidada silmas õppuse läbiviimisel	29
20. Mis tegevused tulevad läbi viia õppuse järgselt	31
LISA 1. Kriisireguleerimisõppuste tegevussuunad 2021–2024	33
LISA 2. Kriisireguleerimisõppuse kava teatise näide	34
LISA 3. Õppuse korraldamise käskkirja näidis	35
LISA 4. Näide õppuse üld- ja alaeesmärkidest	36
LISA 5. Näide stsenaariumist	38
LISA 6. Näide tervishoiualase hädaolukorra episoodist	39
LISA 7. Hindamisjuhend	40
LISA 8. Osaõppuse hindamisankeet	44
LISA 9. Õppuse tagasisideankeet	45
LISA 10. Õppuse kokkuvõte	48

Eessõna

Siinne juhend on mõeldud abimaterjalina kõigile asutustele, kes peavad olema valmis hädaolukordade lahendamiseks, ning kes hädaolukorra seaduse kohaselt peavad korraldama kriisireguleerimise õppusi.

Kriisireguleerimisõppuste korraldamist reguleerib hädaolukorra seaduse alusel välja antud Vabariigi Valitsuse määrus „Kriisireguleerimisõppuse läbiviimisele ning õppuse korraldamisele esitatavad nõuded“.

Juhend on üles ehitatud põhimõttel, et õppuse korraldamise etappidest saaksid lähtuda kõik õppuste planeerijad, sõltumata nende asutuse või organisatsiooni suuruselt.

Juhendis selgitatakse kriisireguleerimisõppuste korraldamise üldiseid nõudeid, sh kes ja kui sageli peavad õppuseid korraldama. Samuti kirjeldatakse õppuse korraldamise protsessi ja käiakse sammhaaval läbi õppuse korraldamise erinevad etapid. Välja on toodud viited määruse sätetele, mille rakendamist on kommenteeritud.

Kriisireguleerimisõppuste korraldamise laiem eesmärk on tagada valmisolek hädaolukord kiirelt ja tulemuslikult lahendada. Asutused ja ettevõtted, kes ei pea hädaolukorra seaduse alusel õppuseid korraldama, võivad kasutada selle juhendi tööriistu ja abivahendeid oma parema äranägemise järgi.

1.

Millised õppused on kriisireguleerimisõppused

Kõik õppused, mida kriisireguleerimises osalevad asutused korraldavad, ei ole kriisireguleerimisõppused hädaolukorra seaduse (edaspidi HOS) § 18 tähenduses. Õppus on kriisireguleerimisõppus siis, kui on täidetud mõlemad järgmised tingimused:

1) õppus korraldatakse hädaolukorra lahendamise võime kontrollimiseks või harjutamiseks;

2) õppusel osalevad üldjuhul kõik hädaolukorra lahendamisega seotud asutused.

Vahe tegemine on oluline, kuna vaid kriisireguleerimisõppuste ettevalmistamisel ja läbiviimisel tuleb arvestada Vabariigi Valitsuse määruses „Kriisireguleerimisõppuse läbiviimisele ning õppuse korraldamisele esitatavad nõuded“ (edaspidi õppuse määrus) kehtestatud nõuetega. Kõigile teistele kriisi valdkonnas või mujal läbiviidavatele õppustele on antud määruse

2.

Mis on hädaolukorra lahendamise võime kontrollimine või harjutamine

---

Õppus korraldatakse kas hädaolukorra lahendamise võime kontrollimiseks või hädaolukorra lahendamise harjutamiseks. Hädaolukorra lahendamise võime koosneb või selle hulka arvatakse inimesi, oskuseid, väljaõpet, varustust, juhtimist ja protseduure,

sidet, varusid ja muid hädaolukorra lahendamiseks vajalikke ning hädaolukorra lahendamise plaanis (edaspidi HOLP) kajastatud komponente.

Kontrollõppus on õppus, mille eesmärk on kontrollida tegelikule hädaolukorrale või elutähtsa teenuse katkestusele lähedastes tingimustes suutlikkust hädaolukord võimalikult kiiresti ja ühiskonda säästvalt lahendada. Seal hulgas võidakse kontrollida:

- õigusruumi vastavust vajadustele (kas olukorda lahendavate asutuste tegutsemiseks on vajalik õigusruum olemas, st kontrollitakse õigusaktide sobivust ja otstarbekust);
- hädaolukorra lahendamises osaleva või elutähtsa teenuse toimepidevuse tagamisega seotud juriidilise isiku, selle ametnike ja töötajate väljaõppe kvaliteeti (kas töötaja teadmised on piisavad, et hädaolukord või elutähtsa teenuse katkestus kiiresti ja tulemuslikult lahendada);
- töökorralduse kohasust (nt kas vajalikud töötajad on kättesaadavad, kas töötajate teavitamise korraldus on rakendatav vms);
- tehnika, side, varustuse ja muude ressursside piisavust ja sobivust;
- HOLF-i toimimist (näiteks, kas HOLF-s kokku lepitud asutuste koostöö erinevates tööloikudes tegelikult ka toimib ja on hädaolukorra lahendamiseks sobiv).

Näide 1. Kontrollõppus

Riigi Infosüsteemi Amet (edaspidi RIA) korraldab õppuse, et kontrollida ulatusliku küberintsidendi korral, kuidas:

- rakendatakse hädaolukorra lahendamise plaani juhtimisstruktuuri;
- toimivad koostöökokkulepped RIA ja elutähtsate teenuste osutajate vahel;
- on korraldatud ja toimib infoliikumine riigiasutuste ja ettevõtete vahel.

Harjutusõppus on õppus, mille eesmärk on koolitada hädaolukorra lahendamises osaleva või elutähtsa teenuse toimepidevuse tagamisega seotud juriidilise isiku ametnikke ja töötajaid ning harjutada koostööd. Harjutusõppuse eesmärk ei ole õppuse olustikku luues kontrollida, kas ja kuidas saavad hädaolukorra lahendajad oma ülesannetega hakkama, vaid eesmärk on kinnistada pideva juhendamise või kindla stsenaariumi järgi tegutsemise kaudu inimestes õigeid töövõtteid. Harjutusõppusel harjutatakse eelkõige hädaolukorra lahendamist, koostööd asutuste vahel ja meeskonnatööd ühtse juhtimise all, tehnika, side, varustuse ja töökeskkondade kasutamist, väljaõppel omandatud teooria rakendamist ning oskust avalikkust teavitada.

Näide 2. Harjutusõppus

Lääne Prefektuur korraldab koostöös Lääne Päästkeskuse, kohalike omavalitsuste ja vaba tahtlike merepäästjatega õppuse, et harjutada reisilaevaga juhtunud õnnetuse korral koostööd merepäästetöödele kaasatavate ametkondade, teenistuste ja vabatahtlike mere päästjate vahel. Õppuse üks eesmärk on harjutada merepäästeoperatsiooni kaldategevust.

3.

Kes on õppusel osalevad „hädaolukorra lahendamise seotud asutused“

Hädaolukorra definitsiooni kohaselt on hädaolukord sündmus, mille lahendamiseks on vajalik asutuste kiire ja kooskõlastatud tegevus. Ehk kui asutus saab sündmuse lahendamise üksi hakkama, siis ei ole tegemist hädaolukorraga. Näiteks, kui Päästeamet korraldab päästjatele õppuse, et kontrollida ulatuslikule metsatulekahjule reageerimist, ei ole HOS-i tähenduses tegemist kriisireguleerimisõppusega. Õppus korraldatakse küll hädaolukorra lahendamise protseduuride ja võimekuse kontrollimiseks, kuid tegemist on asutusesi-

sese õppusega, kuhu ei kaasata teisi asutusi. Kui sellisele õppusele oleksid kaasatud ka kõik need asutused, kes osalevad hädaolukorra lahendamisel (näiteks Politsei- ja Piirivalveamet, Maanteeamet, Keskkonnaamet jt), oleks juba tegemist kriisireguleerimisõppusega HOS-i tähenduses.

Seega oluline on, et õppusele kaasa-taks kõik need asutused, kelle panust on vaja reaalses olukorras sündmuse lahendamiseks, et õppus oleks realistlik ning osalejatel ei tekiks võimalikust lahendusest moonutatud pilti.

4.

Kes ja kui sageli peab õppuseid korraldama

Kriisireguleerimisõppuste korraldamise kohustuse minimaalne maht tuleneb HOS-st, täpsemalt HOS-i §-st 18, mis ütleb, et:

- hädaolukorra lahendamist juhtiv asutus korraldab õppuse vähemalt üks kord kahe aasta jooksul; ning
- Vabariigi Valitsus (mille ülesande täitmist korraldab Riigikantselei) korraldab vähemalt üks kord nelja aasta jooksul kahe või enama hädaolukorra või eriolukorra väljakuulutamise põhjustanud hädaolukorra lahendamise õppuse.

Seaduse tähenduses on hädaolukorra lahendamist juhtivad asutused:

1. Vabariigi Valitsuse määratud täidesaatva riigivõimu asutus (kelleks on kehtiva määruse alusel¹ Päästeamet, Politsei- ja Piirivalveamet, Kaitsepolitsei- amet, Riigi Infosüsteemi Amet, Terviseamet, Veterinaar- ja Põllumajandusamet ning Keskkonnaamet); või
2. elutähtsa teenuse toimepidevust korraldav asutus (kelleks on praegu Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium², Sotsiaalministeerium³, Eesti Pank⁴ ja KOV⁵ (kus on üle 10 000 elaniku).

Kõik ülaltoodud asutused peavad kriisireguleerimisõppuse ettevalmistamisel, läbiviimisel ja õppuse järelmite koostamisel lähtuma kriisireguleerimisõppuste läbiviimisele kehtestatud määrusest.

Lisaks ütleb HOS § 38, et õppusi peab korraldama ka elutähtsa teenuse osutaja, kes peab korraldama enda osutatava elutähtsa teenuse toimepidevuse kontrollimiseks õppusi vähemalt üks kord kahe aasta jooksul.

Kuna antud juhul ei ole tegemist kriisireguleerimisõppusega, st ETO õppus on

suunatud ETO enda teenuste osutamisele (analoogselt nt PPA-ga kus viiakse regulaarselt läbi erinevaid taktikalisi õppusi), siis ei ole ETO-l kohustust korraldada õppus määruses ette nähtud korras ning seetõttu on käesoleva juhendi järgimine ETO-le soovituslik.

Küll aga peab ETO oma seaduses ette nähtud õppuse korraldamise kohustust täitma. Kuidas ja mis vormil teavitab ETO ETKA-t õppuse läbiviimisest lepitakse kokku ETO ja ETKA vahel.

Lisaks tuleb arvestada, et nt PÄA-le on pandud seadusega kohustus kontrollida, et kohaliku omavalitsuse üksus täidaks ETKA ülesandeid seaduses määratud ulatuses. See tähendab, et PÄA võib igal ajal küsida kohalikult omavalitsuselt, mis õppusi ja millal on läbi viidud, sh küsida välja ka õppuse dokumentatsiooni (sellest täpsemalt punktis „Õppuse järelmid“).

Riigikantselei poolt korraldatakse vähemalt üks kord nelja aasta jooksul üleriigiline kahe või enama hädaolukorra või eriolukorra väljakuulutamise põhjustanud hädaolukorra lahendamise õppus. Varasemalt on Siseministeerium korraldanud üleriigilised kriisireguleerimisõppused CREMEX 2011, CONEX 2015 ja CONEX 2019.

¹ Kriisireguleerimisõppuse läbiviimisele ning õppuse korraldamisele esitatavad nõuded,

Riigi Teataja: <https://www.riigiteataja.ee/akt/131072021003?dbNotReadOnly=true>

² Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium korraldab järgmiste elutähtsate teenuste toimepidevust:

1) elektriga varustamine; 2) maagaasiga varustamine; 3) vedelkütusega varustamine; 4) riigitee sõidetavuse tagamine; 5) telefoniteenus;

6) mobiiltelefoniteenus; 7) andmesideteenus; 8) elektrooniline isikutuvastamine ja digitaalne allkirjastamine.

³ Terviseamet korraldab tervishoiuteenuste korraldamise seaduse tähenduses vältimatu abi toimepidevust.

⁴ Eesti Pank korraldab järgmiste elutähtsate teenuste toimepidevust: 1) makseteenus; 2) sularaharinglus.

⁵ Kohaliku omavalitsuse üksus, kelle korraldatavat teenust osutab elutähtsa teenuse osutaja ja kelle territooriumil elab rohkem kui 10 000 elanikku, korraldab oma haldusterritooriumil järgmiste elutähtsate teenuste toimepidevust: 1) kaugküttega varustamine; 2) kohaliku tee sõidetavuse tagamine; 3) veega varustamine ja kanalisatsioon.

5.

Mis on üleriigilised, regionaalsed ja kohaliku omavalitsuse õppused

Kehtiv määrus ei erista enam üleriigilisi, regionaalseid ja kohaliku omavalitsuse õppusi. Kuid kuna neid termineid endiselt kasutatakse õppustele viitamisel, siis toome nad välja ka käesolevas juhendis.

Üleriigiline õppus on ministeeriumi, tema valitsemisala asutuse, muu riigiasutuse või Eesti Panga korraldatav õppus, millega mängitakse läbi üleriigilise mõjuga hädaolukord või selle episood; või harjutatakse selle lahendamist.

Näide 3. Üleriigiline õppus

Õppus. Tuumaõnnetus kolmandas riigis.

Õppuse sisu. 100 km kaugusel Eesti piirist asuvas tuumajaamas juhtus õnnetus. Radioaktiivne pilv jõuab tuumaelektrijaamast Eestisse mõne tunniga ning võib põhjustada keskkonna ulatusliku radioaktiivse saastumise ja elanikele olulise kiirgusdoosi. Peamised ohupiirkonnad on Kirde ja Kagu-Eesti.

Õppuse eesmärk.

Kontrollida

- kiirgusohust varajase hoiatamise süsteemi toimimist;
- asutustevahelise teabevahetuse toimimist tööajavälisel ajal;
- hädaolukorra lahendamise juhtimisstruktuuri moodustamist;
- kriisikommunikatsiooni toimimist.

Korraldav asutus. Keskkonnaministeerium

Kaasatud asutused. Ministeeriumid ja nende allasutused, Riigikantselei, Ida ja Kagu Eesti tervishoiuteenuse osutajad, kohalikud omavalitsused.

Regionaalne õppus on ministeeriumi valitsemisala asutuse või selle allüksuse korraldatav õppus, millega mängitakse läbi hädaolukord või selle osa, lähtudes piirkondlikest iseärasusest või riskidest.

Näiteks on regionaalne õppus Lääne-Eesti piirkonnas läbiviidav ulatusliku üleujutuse õppus või Põhja-Eestis toimuv tööstus- ja keemiaõnnetus.

Näide 4. Regionaalne õppus

Õppus. Ammoniaagiplahvatus Muuga terminalis

Õppuse sisu. Muuga terminalis X toimub põleng, tuli levib ammoniaagi hoidlasse, mis plahvatab. Plahvatuse lööklaine tagajärjel saavad kannatada järgmise hoidla seinad, so tule ja lööklaine mõjul on võimalik järgmiste hoidlate süttimine. Võimalik ohuala ulatub 2,8 kilomeetrini, sh eriti ohtlikus alas asub mh Muuga küla. Ohualas on kokku ca 4400 inimest.

Õppuse eesmärk. Harjutada a) asutuste koostööd kompleksse sündmuse lahendamisel, sh a) kommunikatsiooni korraldamisel; b) ulatusliku evakuatsiooni läbiviimist; c) õnnetusest mõjutatud elutähtsate teenuste toimepidevuse tagamist.

Õppuse korraldaja. Päästeamet

Kaasatud asutused. Piirkonna Päästekeskus, vastava piirkonna prefektuur, Häirekeskus, AS Tallinna Sadam, kohalikud omavalitsused jt.

Kohaliku omavalitsuse õppusega mängitakse läbi kohaliku omavalitsuse vastutusalas olev elutähtsa teenuse ulatuslik katkestus või selle osa.

HOS-i alusel saab kohaliku omavalitsuse üksus korraldada kolme elutähtsa teenusega seotud hädaolukorra lahendamise õppust. Need on järgmised:

- kaugküttega varustamise ulatuslik katkestus;
- kohaliku tee sõidetavuse tagamise ulatuslik katkestus tiheasustusel;
- veega varustamise ja kanalisatsiooni ulatuslik katkestus.

6.

Õppuse liigid, ehk mis vahe on staabi-, laua-, väli- ja kompleksõppusel

Niipalju kui on erinevaid õppuste korraldamise juhendmaterjale, on ka erinevaid lähenemisi õppuste liigitamisele. Kokkuleppeliselt on kriisireguleerimisõppused liigitatud lauaõppusteks, staabiõppusteks, väliõppusteks ja kompleksõppusteks.

Staabiõppus on õppus, mis korraldatakse sündmuse lahendamise juhtimise eest vastutavatele ametnikele ning staapidele, kellele mängitakse ette (matkitakse) lahendamist vajav olukord või olukordade seeria. Staabiõppusi korraldatakse tegelikes tööruumides ja kasutatakse olemasolevaid sidevahendeid. Staabiõppust võib vaadata ka kui viimast juhtimis- ja kommunikatsioonisüsteemi testi enne väliõppust. Sageli on staabiõppus üks osa väliõppuse ettevalmistavast etapist.

Lauaõppus on staabiõppuse lihtsustatud vorm. Lauaõppus põhineb aruteludel, mille käigus keskendutakse otsuste langetamisele ja tegevuse koordineerimisele. Õppus viiakse läbi kontoriruumides, kuid seda saab korraldada ka mujal, näiteks konverentsisaalis. Tegelikke ressursse (varustust, tehnikat jm) ei kaasata, seetõttu on lauaõppus paindlik ja soodne õppuse liik.

Väliõppus on välitingimustes peetav õppus, kus osalevad asutused ja isikud kasutavad ehtsat varustust, tehnikat jm, ning sündmuskoha on õppuse korraldajad lavastanud sel moel, et see nii palju kui võimalik jäljendaks tegelikkust. Väliõppus võimaldab nii harjutada kui ka kontrollida juhtimis- ja kontrollisüsteeme, teabevahetust, koostöövõimet, töökorda ning olukorra lahendamise võimet.

Kompleksõppused sisaldavad vähemalt kahte või kõigi eelmainitud õppuse liikide elemente. Sageli on kompleksõppused suuremahulised väliõppused, enne mida ja/või samal ajal toimuvad laua- või staabiõppused.

Kokkuvõtlik ülevaade õppuse liikidest ja nende iseloomulikest tunnustest on esitatud tabelis 1.

Tabel 1. Ülevaade õppuse liikidest

	lauaõppus	staabiõppus	väliõppus	kompleksõppus
õppuse läbiviimise koht	vabalt valitud siseruum	ametiruum	välitingimustes	välitingimustes ja ametiruumides
mängijad või õppusel osalevad isikud	sündmuse lahendamise juhtimise kaasatud riigiasutuste või KOV ametnikud ning ettevõtete töötajad.	sündmuse lahendamise juhtimise eest vastutavad riigiasutuste või KOV ametnikud ning ettevõtete töötajad.	reageerivad üksused ja sündmuse lahendamise juhtimise eest vastutavad ametnikud ning ettevõtete töötajad.	reageerivad üksused, sündmuse lahendamise juhtimise eest vastutavad ametnikud ning sündmuse lahendamise kaasatud riigiasutuste või KOV ametnikud ning ettevõtete töötajad.
õppuse elluviimise vorm	olukorra lahendamise seotud protsesside ja töökordade arutelu	matkitud sündmuste lahendamine, et harjutada juhtimisülesandeid, otsuste langetamist, koostööd ja koordineerimist	matkitud sündmuste lahendamine	matkitud sündmuste lahendamine ja olukorra lahendamise juhtimise ning koostöö harjutamine või kontrollimine

Üldjuhul valitakse sobiv õppuse liik pärast seda, kui asutus on otsustanud, mis on õppuse korraldamise eesmärk ning mida tahetakse õppuse käigus saavutada või välja selgitada. Näiteks kas õppuse fookus on aruteludel või „põllul“ toimuvatel tegevustel. Seejuures tuleb paratamatult arvestada õppuse läbiviimiseks kasutada oleva eelarvega, ehk väliõppused ja kompleksõppused on paratamatult kulukamad, kui lauaõppused.

7.

Mis on õppuste tegevussuunad

Tegevussuunad on sisult kokkulepe, kus hädaolukordade lahendamiseks seotud ministriumid ja asutused lepivad kokku prioriteetsed valdkonnad ja -suunad, millele pööratakse järgneval aastal või aastatel õppuste korraldamisel enam tähelepanu, et suurendada hädaolukordadeks valmisolekut.

Sisend tegevussuundade koostamisse saadakse riigiülesest riskipildist (ehk millised ohud on kasvavas trendis), toimunud kriiside järelmitest (mis olid suuremad nõrkused, mille tõttu kriis puhkeda sai või mis olid vajakajäämised lahendamisel) ning erinevate rahvusvaheliste organisatsioonidega koostööst (EL, NATO jt) laekunud soovitudest.

Dokumendi valmistab asutustega koostöös ette Riigikantselei ja kiidab heaks Vabariigi Valitsuse Kriisikomisjon (edaspidi VVKK). Võrreldes varasemaga ei reguleerita enam määrusega dokumendi koostamise üksikasju, ehk VVKK poolt heaks kiidetud dokument kehtib kuni uute tegevussuundade heakskiimiseni või kuni selles määratud tähtajani. Hetkel kehtivaid tegevussuundi vaata Lisast 1.

Tegevussuunad on sisult kokkulepe, kus hädaolukordade lahendamiseks seotud ministriumid ja asutused lepivad kokku prioriteetsed valdkonnad ja -suunad, millele pööratakse järgneval aastal või aastatel õppuste korraldamisel enam tähelepanu, et suurendada hädaolukordadeks valmisolekut.

Sisend tegevussuundade koostamisse saadakse riigiülesest riskipildist (ehk millised ohud on kasvavas trendis), toimunud kriiside järelmitest (mis olid suuremad nõrkused, mille tõttu kriis puhkeda sai või mis olid vajakajäämised lahendamisel) ning erinevate rahvusvaheliste organisatsioonidega koostööst (EL, NATO jt) laekunud soovitudest.

Dokumendi valmistab asutustega koostöös ette Riigikantselei ja kiidab heaks VVKK. Võrreldes varasemaga ei reguleerita enam määrusega dokumendi koostamise üksikasju, ehk VVKK poolt heaks kiidetud dokument kehtib kuni uute tegevussuundade heakskiimiseni või kuni selles määratud tähtajani. Hetkel kehtivaid tegevussuundi vaata Lisast 1.

8.

Mis on õppuste kava

Kriisireguleerimisõppuste kava on kriisireguleerimisõppuste tegevussuundade rakendusdokument, mis koostatakse järgmiseks kaheks aastaks ning mis annab ülevaate konkreetsetel aastatel toimuvatest õppustest.

Õppuste kaval on informatiivne roll, mille koostamine võimaldab:

- tagada ülevaade riigis korraldatavatest kriisireguleerimisõppustest;
- vältida eri õppuste ajalist kattumist ja sellest tulenevat koormust seotud asutustele;
- siduda õppuste korraldamine paremini teiste hädaolukordadeks valmistumise tegevustega (nt riskianalüüside ja HOLF-idega).
- PÄA-le, ETKA-le ja Riigikantseleile anda õppuse korraldamisele vajadusel tagasisidet (nt millele võiks õppuse korraldaja veel tähelepanu pöörata).

Õppuse kavandamisest teavitab elutähtsa teenuse osutaja elutähtsa teenuse toimepidevust korraldavat asutust, kohaliku omavalitsuse üksus Päästeametit ja hädaolukorra lahendamist juhtiv asutus Riigikantseleid, esitades **igal aastal 30. novembriks** järgneva **kahe aasta õppuse kohta** järgmise info:

- 1) õppuse nimi või teema;
- 2) õppuse toimumise aeg;
- 3) õppuse vastutav korraldaja;
- 4) õppusest osavõtjad;
- 5) õppuse eesmärk;
- 6) õppuse sisu lühikirjeldus.

Informatsiooni õppuse korraldamisest võib edastada meilitsi vabas vormis. Kuna aga õppuse korraldamine peab olema dokumenteeritud, siis on soovitatav kasutada ühtset vormi, mida täidetakse järjest vastavalt informatsiooni laekumisele või kokkulepete saamisele. Näide õppuse korraldamise teatisest ja dokumenteerimisest on toodud Lisas 2. Selgitused on esitatud järgnevates punktides.

9.

Kuidas dokumenteeritakse õppuse korraldamine

Vastavalt määrusele peab õppuse korraldaja dokumenteerima õppuse läbiviimise vähemalt ulatuses, et oleks võimalik tuvastada:

- 1) õppuse toimumise aeg;
- 2) õppuse vastutav korraldaja;
- 3) õppusest osavõtjad;
- 3) õppuse eesmärk;
- 4) õppuse stsenaarium ja läbiviimise korraldus;
- 6) õppuse hindajad ja hindamise korraldus;
- 7) õppusel tuvastatud tähelepanekud, ettepanekud ja probleemid.

Õppuse korraldusliku poole asjakohane dokumenteerimine ja materjalide edastamine kõigile asjaosalistele tagavad, et kõik õppusel osalevad asutused on teadlikud oma kohustuste ulatusest ja tagavad endale võetud ülesannete täitmise. Probleemide vältimiseks peaksid punktides 1-6 toodud andmed olema õppusega seotud inimestele (vastavalt nende rollile õppusel) teada vähemalt 3 kuud enne õppuse toimumist (kui ei ole tegemist ette teatamata kontrollõppusega).

10.

Mida pidada silmas õppuse korraldaja valikul

Õppust korraldav asutus määrab õppuse korraldaja ja õppuse hindamisjuhi.

Õppuse korraldaja on isik, kes vastutab õppuse nõuetekohase ja ohutu läbiviimise eest. Õppuse korraldaja ülesanne on:

- koostada õppuse dokumentatsioon ja eelarve;
- kaasata õppuse korraldamisse asjassepuutuvad asutused ja isikud;
- moodustada korraldusmeeskond ja juhtida seda (vajaduse korral);
- korraldada õppuse vastumäng (vajaduse korral);
- tagada avalikkuse teavitamine (vajaduse korral);
- tagada õppusel osalejate ohutus;
- korraldada õppuse vaatlemine (vajaduse korral).

NB! Huvide konflikti vältimiseks ei tohi õppuse korraldaja olla ei hindamisjuht ega mängija.

Kuna õppuse korraldamine on töömahukas, siis soovitame õppust korraldaval asutusel määrata õppuse korraldamine asutuse juhi käskkirja või juhatuse otsusega vähemalt selles osas, mis puudutab konkreetseid tööülesandeid, õppuse eelarvet, võimalike ületundide tasustamist jms.

Käskkirjas tuleks määrata:

- korraldatava õppuse nimi;
- toimumise aeg;
- nimeliselt õppuse korraldaja, (sh korraldus- või planeerimismeeskond) ja tema ülesanded;
- õppuse dokumentide ettevalmistamise tähtaeg, sh juhile esitamise tähtaeg;
- tähtaeg, mis ajaks peaksid õppuse materjalid olema edastatud õppuse osalistele;

- muud asutuse töös olulised punktid (näiteks õppuse riigisaladuse tase, korraldusmeeskonda teenindava allüksuse nimi, kellele tehakse käskkiri teatavaks jms).

Õppuse korraldamise käskkirja näidis on esitatud siinse juhendi Lisas 3.

11.

Kuidas sõnastada õppuse eesmärk

Kuna kriisireguleerimisõppuse korraldamise eesmärk on ühe või enama hädaolukorra lahendamise protseduuride ja võimekuse kontrollimine või harjutamine, siis viiakse õppus läbi kas **kontrollõppusena**, et kontrollida hädaolukorra lahendamise võimet, sh omandatud oskusi, väljaõppe kvaliteeti, varustust jms või **harjutusõppusena**, et suurendada

hädaolukorra lahendamiseks vajalikke oskusi ja tõhustada tegevust.

Õppuse eesmärgi sõnastamisel tuleb olla täpne ja tegevusi, mida tahetakse harjutada või kontrollida tuleks kirjeldada punkt-haaval. Kehv ettevalmistus võib põhjustada õppuse korraldamise hilisemas etapis segadust ning mitmekordselt töö ümbertegemist.

Näide 6. Õppuse eesmärk

Õppuse korraldamise eesmärk on harjutada tegutsemist elutähtsa teenuse toimepidevuse katkemise korral, sealhulgas:

- 1) mängida läbi elutähtsa teenuse katkestuse korral alternatiivsete lahenduste käivitamine, teenuse toimimise taastamine ning hädaolukorrale eelnenud olukorra taastamine.
- 2) Testida ja vajaduse korral täiendada elutähtsa teenuse riskianalüüsi ja toimepidevuse plaani.
- 3) Testida ja vajaduse korral täiendada HOLPi, sh evakuatsiooni läbiviimise korraldust.

Kriisireguleerimisõppuste korraldamine

NB! Õppust ei tohi korraldada juba teadaoleva puuduse kontrollimiseks. See tähendab, et õppuse korraldamise eesmärkideks ei või seada nende protseduuride, näitajate, oskuste või muu taolise kontrollimist, mille korral on negatiivne tulemus ette teada. Näiteks, kui puudus on tuvastatud enne õppust, peab enne selle õppusel läbimängimist olema aset leidnud mingi muutus või on tehtud midagi olukorra parandamiseks (on uuendatud varustust, tehtud koolitusi või treeninguid vms).

Erinevad asutused on kasutanud teadaolevat puudust õppustel kas:

- a) nõ leevendusmeetmete või erinevate lahendusvariantide testimiseks, ning õppuse järel on siis sobivaim lahendus fikseeritud mingis õigusaktis või töökorras; või
- b) on õppuse üks eesmärk olnudki puudusele lahenduse leidmine (nt puuduse õppusel väljatoomine on suunanud juhtkonda midagi otsustama, ning küsimuse lahendamiseks on saadud juurde ressursse vms).

Mõlemad meetodid on kindlasti rakendatavad töövahendid puuduste lahendamiseks, kuid need ei lähe arvesse kui kriisireguleerimise õppused. Nagu eespool öeldud, teadaolevat puudust ei tohi seada kriisireguleerimise õppuse üheks eesmärgiks. Tegemist on asutuse või valdkonna sisese lahenduste väljatöötamise protsessiga, kriisireguleerimise õppuse eesmärk on aga harjutada asutuste koostööd olukorra lahendamisel või kontrollida kas ja kuidas kokkulepitut suudetakse rakendada ning kas olukord saab lahendatud. Kui õppusel selgub, et kokkulepitud lahendus ei toimi, siis tuleb leida uus sobivam olukorra lahendamise võimalus.

12.

Mis on õppuse stsenaarium

Stsenaarium on õppuse üldine kirjeldus, n-ö lugu, mille ümber tegevus toimub ja mis suunab õppuse kulgu. Selles esitatakse järgmine info:

- 1) olukorra üldkirjeldus;
- 2) mängu alguse olukorra kirjeldus;
- 3) edasiste sündmuste loetelu või kavandatud sündmuste käik, kus on loetletud olukordade võimalikke arenguteid, olukordadega kaasnevaid sündmusi või intsidente, mis võivad neid olukordi põhjustada.

Stsenaariumi kirjutamisel tuleks lähtuda sündmuse võimalikust halvimast arengust, et selle läbimängimisega saavutada parim võimalik ülevaade asutuse või ettevõtte tegelikust valmisolekust.

NB! Stsenaariumi kvaliteedist sõltub õppuse edukus. See tähendab, et stsenaarium peab olema usutav, selles esitatud faktid ja sündmuste kulg peavad olema loogilises järjestuses ning andma mängijatele juhiseid viisil, mis tagab õppuse kulgemise varem kindlaks määratud plaanide ja püstitatud eesmärkide järgi.

Näide 7. Õppuse stsenaariumi lühikirjeldus

X kuupäeval kell YY.YY saab ZZ katlamaja juhataja katlamajast avarisignaali. Avarii põhjus: katlas on auk (töötaja viga tõstukiga sõitmisel).

Esialgse info põhjal tuleb katla remondiks alandada trassi rõhku, kuid selle tulemusel jäävad kütteta 100 korterelamut linnaosas X, kus elab u 2000 inimest. Välistemperatuur avariihetkel on $-24\text{ }^{\circ}\text{C}$.

Samal X kuupäeval kell YY.YY asuvad remondimehed katelt keevitama, kuid keevitamisel tekkinud sädemetest puhkeb tulekahju. Tuli levib kiiresti katlamaja I kütusemahutini (kus on 1000 t kütteõli). Põlengu tagajärjel hävivad I katel ja I kütusemahuti täielikult. II katel toimib, kuid suudab küttega varustada üksnes põhjatrassiga seotud hooneid, st kütteta on majad lõunatrassi ääres (200 elamut ja u 11 000 elanikku).

13.

Mis on õppuse läbiviimise metoodika

Õppuse metoodika kirjeldab, kuidas või milliste põhimõtete alusel toimub õppuse läbiviimine. Näiteks kas õppus korraldatakse vastumänguga või ilma; kas mängijatele antakse korraga kogu sündmuse info või antakse teavet episoodide kaupa vastavalt mängu kulgemisele; kas hädaolukorra lahendamise ajal areneb sündmus edasi või mitte; jne.

Kui õppus koosneb episoodidest, siis kas iga etapi läbimisel tehakse lühike kokkuvõte (kus võidakse anda mängijatele mingi tagasiside) või fikseeritakse mingid vahetulemused (näiteks vahehindamised); või kokkuvõte tehakse õppuse lõpus; jne.

Näide 8. Õppuse läbiviimise metoodika

Õppuse läbiviimisel antakse mängijatele ajalises järjestuses infot olukorra arenemise kohta, mille alusel peavad mängijad tegema reaalelulisi järeldusi ning viima näitlikult ellu tegevusi, et peatada hädaolukorra laienemine ja olukord lahendada.

Õppus toimub vastumänguga, st selle järgi, kuidas kulgeb hädaolukorra lahendamine, edastab vastumängu korraldaja infot olukorra lahendamise takistustest (tõrked tehnikaga, probleemid evakueeritavatega jms).

Õppus vältab 4 järjestikust päeva ajahüpeteta. /.../

14.

Õppuse korraldamise ajakava

Õppuse läbiviimise edukus sõltub selle ettevalmistamise põhjalikkusest. Üldiselt võib arvestada, et õppuse ettevalmistamiseks kulub 60%, õppusele endale 20% ja õppusejärgsele tegevusele 20% ülesande mahust.

Selleks, et õppuse korraldamisega jõutaks tähtaegselt valmis on oluline mõelda läbi õppuse korraldamise ajakava ning tuua õppuse kavas välja olulisemate õppuse planeerimise vaheetappide kuupäevad. Näiteks olulisemad kohtumised, pilootõppuse aeg, põhiõppuse aeg, õppuse tutvustamine mängijatele jms. Kui on teada, siis näidatakse ajakavas ära ka kohtumiste toimumiskohad.

Pilootõppuse (või testõppuse) käigus mängivad korraldajad õppuse läbi ja hindavad erinevate õppuste osiste läbiviimise sobivust, näiteks kas kavandatud ajaga on võimalik saavutada soovitud õpiväljundid. Samuti katsetatakse IT- ja sidevahendite või visuaalide toimimist. Soovituslikult tuleks piloot läbi mängida samas ruumis, kus toimub põhiõppus. Kogu pilootõppuse tegevus protokollitakse ning leitud vead ja puudused parandatakse enne põhiõppuse toimumist.

Suurte õppuste korral peaksid planeerimisega seotud tegevused algama 4–6 kuud enne õppuse toimumist ja viimane kohtumine 1 kuu kuni 2 nädalat enne õppuse algust. Pilootõppuse mängivad õppuse korraldajad läbi mitte hiljem kui üks nädal enne põhiõppuse algust.

15.

Mida pidada silmas õppuse osalejate valikul

Õppusel osalejate nimekiri tuleb kokku leppida õppuse planeerimise alguses. Mängujuht, mängijad, vastumängijad ja teised kaasatavad valitakse õppuse eesmärgi ja inimestele määratud pädevuse järgi.

Mängijatena osalevad need inimesed, kes täidavad õppuseaegset rolli ka tegeliku sündmuse lahendamise korral. Teisisõnu ei kaasata neid, kes hädaolukorra lahendamisel ei osale.

Vastumängija mängib mängujuhi või õppuse korraldaja korralduse alusel ette õppuse sündmuse vastumängu, millele mängijad reageerivad. Vastumängu all mõistetakse tegevust, mille käigus matkitakse või püütakse esile kutsuda õppuse stsenaariumis kirjeldatud hädaolukorra või elutähtsa teenuse katkestuse arengut.

Kui õppuse mäng eeldab, et korraldajad peavad suurel määral mängu sekkuma ja seda suunama, võib õppusele määrata mängujuhi.

Mängujuht on isik, kes juhib õppuse ajal nii mängijate kui ka vastumängijate tegevust ning mängib mängijatele ette õppuse sündmused. Mängujuhi ülesanded on järgmised:

- 1) tutvustada mängu kulgu ja päevakava;
- 2) juhtida ja suunata mängijaid otsuste vastuvõtmisel;
- 3) anda ülevaade mängureeglitest, -piirangutest, -metoodikast;
- 4) esitada tausta ja selgitada, et mängu kontekst oleks kõigile arusaadav;
- 5) juhtida koostöös korraldusmeeskonnaga mängu, esitada ülesandeid ja kitsendusi;
- 6) juhtida ülesannete lahendamisele järgnevat arutelu.

Väiksematel õppustel on mängujuhi rollis üldjuhul õppuse korraldaja. Mängujuhi määramine on eriti oluline suuremate õppuste elluviimisel.

Kavas esitatakse mängijad ja kaasatavad osalejad osalevate asutuste, isikute ja ülesannete kaupa.

Näide 9. Õppusel mängijad ja kaasatavad osalejad

Õppusel osalevad asutused ja isikud

- 1) vallavalitsus (sh kriisikomisjon) – reageerib hädaolukorrale, juhib selle lahendamist ja koordineerib; abistab Päästeametit (evakuatsiooni korraldamine); teavitab elanikke;
- 2) KOVi soojus – taastab teenuse toimepidevuse plaani alusel;
- 3) KOVi hallatavad asutused (kool, lasteaed, raamatukogu, rahvamaja) – abistab evakuatsiooni korraldamisel;
- 4) KOV 2 ja KOV 3 – abistab evakuatsiooni korraldamisel;
- 5) KOVi ettevõtted ja elanikud – reageerivad käitumisjuhiste kohaselt;
- 6) Päästeamet – reageerib suurpõlengule, teeb vastumängu ja hindab.

Korraldusmeeskond

1. Jaan Tats, vallavanem, tel xxxx xxxx, jaan.tats@miski.ee
2. /.../

Hindamismeeskond

16.

Kuidas korraldada õppuse hindamine

Õppuse hindamise eesmärk on luua loetaval ja taasesitataval kujul ülevaade asutuste ja ettevõtete tegelikust võimekusest ning teavitada asutuste juhte olemasolevatest puudustest ja olulistest järeldustest. Õppuse hindamise eesmärk ei ole n-ö logipidamine – kogu õppusel toimunu jäädvustamine, vaid ammendava teabe saamine, et vajakajäämised parandada. Selleks, et õppusest oleks kasu, tuleb õppust hinnata lähtudes õppusele püstitatud eesmärkidest, alaeesmärkidest ja õpiväljunditest.

Õppusel hinnatakse õppusele seatud eesmärkide täitmist, vajaduse korral ka õppuse metoodikat (õppuse planeerimine ja läbiviimine). Seepärast esitatakse juba õppuse dokumentatsioonis:

- 1) mida hinnatakse ja mille alusel (esitatakse õppuse hindamise korraldus eesmärkide kaupa);
- 2) kuidas hinnatakse (näiteks kontrollõppusel esitatakse hinnang õppuse lõpus, harjutusõppusel pärast iga etapi läbimist);
- 3) kes ja mis ajaks hindamisaruande koostab.

Näide 10. Õppuse hindamise korraldus

Hindamise aluseks on:

- 1) vaatlus;
- 2) õppuse käigus dokumenteeritud teave;
- 3) hindajate aruanded.

Hinnang antakse:

- 1) juhtimisstruktuuri toimimisele;
- 2) kriisikomisjoni koosseisule, töökorraldusele ja kaasatud partnerite koostööle;
- 3) tegevuse vastavusele plaanidele (HOLP ja elutähtsa teenuse toimepidevuse plaan);
- 4) teabevahetusele;
- 5) teavitusfunktsiooni täitmisele;
- 6) KOVi kriisikomisjoni töökeskkonnale;
- 7) õppuse korraldusele ja läbiviimisele.

Aruanded

1. Hindajad esitavad esmased tähelepanekud pärast õppust toimival infotunnil ja lõpparuanded hindamisgrupi juhile hiljemalt xx.xx.xxxx.

2. Hindamisjuht esitab hindamisaruande õppuse korraldajale xx.xx.xxxx.

Hindamise läbiviimise tagab õppuse korraldaja. **Õppuse hindaja** on isik, kes hindab õppusele püstitatud eesmärkide täitmist. Suurte õppuste korral on vaja selle ülesande täitmiseks moodustada **hindamismeeskond** ja nimetada **hindamisjuht**, kes:

- vastutab õppuse hindamise eest;
- määrab õppuse hindamismeetodi;
- koostab hindamisjuhendi ja hindamisankeedid ning koostab ja esitab õppuse korraldajale hindamisaruande;
- moodustab vajaduse korral õppuse hindamiseks hindamismeeskonna ja juhib seda;
- tagab hindamismeeskonnale ligipääsu õppusel toimuvale.

Õppust võib hinnata hindamisjuht ise või moodustada selleks eraldi hindamismeeskonna. Meeskonna liikmed võivad olla õppust korraldava asutuse teenistujad või eksperdid väljastpoolt (see sõltub õppusele seatud eesmärkidest).

Hindamise põhimeetod on vaatlus, mille käigus jäädvustatakse õppusel osalevate mängijate tegevus ja saavutatud tulemused, ning antakse nende kohta hinnang. Vaatlus tehakse õppuse ajal.

Hindajad analüüsivad õppuse käigus koostatud dokumente ja võimaluse korral intervjuerivad mängijaid. Intervjuusid võib teha nii enne õppust, selle ajal kui ka pärast õppust. Dokumentide analüüsimisel võetakse aluseks lahendatava sündmuse seisukohalt asjakohased dokumendid (seadused, määrused, kodu- või töökorrad ja juhised).

NB! Hindaja ei tohi õppuse kulgu segada, ta peab olema erapooletu ja hoiduma kommentaaride esitamisest sündmuse lahendamisel. Vajaduse korral võib ta osalejatele esitada täpsustavaid küsimusi.

NB! Huvide konflikti vältimiseks ja hindamise erapooletuse tagamiseks määra-

takse hindamisjuhiks isik, kes ei tööta õppust korraldavas asutuses või, sama asutuse korral, töötab õppusega mitteseotud allüksuses.

Hindamisjuhend annab hindajatele selged juhised, kes, kuidas ja mida hindab. Hindamisjuhendi koostamise aluseks on õppuse planeerijate koostatud õppuse kirjeldus, eesmärgid ja alaeesmärgid või püstitatud õpiväljundid. Hindamise eesmärgid ei saa erineda õppuse eesmärkidest. Samas ei pea hindama kõiki õppusel osalejaid.

Hindamisankeedid koostatakse iga hinnatava teema või probleemi kohta. Need on teema- või probleemipõhised vormid, kuhu hindajad õppuse käigus dokumenteerivad hinnatavate valdkondade kohta oma tähelepanekud. Kohustust hindamisankeete koostada ei ole, samas ka väiksema õppuse korral, kui hindajad esitavad oma tähelepanekud vabas vormis, on hindamisjuhil hiljem väga keeruline hindamisaruannet koostada. Soovitavalt esitatakse hindamisankeedis hinnatav teema, alaeesmärgid/ õpiväljundid, alaeesmärkide/õpiväljundite saavutamise kriteeriumid ja saavutatud tasemed ning hindaja märkused, ettepanekud jms.

Hindamisaruanne koostatakse hindamisankeetide põhjal. Hindamisaruande koostamise eesmärk on tagada õppuse järeltunde, sh õppusel ilmnunud probleemide, võimelünkade ja muude puudujääkide fikseerimine ning ettepanekute tegemine nende lahendamiseks. Muuhulgas kirjeldatakse:

- õppuse eesmärki;
- õppuse korraldamist ja läbiviimist;
- õppuse hindamise korraldust;
- õppusel esilekerkinud probleeme,
- tähelepanekuid ja ettepanekuid, kuidas parandada hädaolukorraks või elutähtsa teenuse katkestuseks valmisolekut või toimimist kriisiolukorras;
- muud olulist teavet.

Olenevalt õppuse eesmärgist esitatakse probleemid, tähelepanekud ja ettepanekud vajaduse kohta:

- koostada või täiendada protseduuri, regulatsiooni, riskianalüüsi, plaani või mõnd muud dokumenti;
- täiendada õppusel mängija rollis osalenud ametnike ja töötajate oskusi ja teadmisi;
- parendada sündmuse lahendamise seotud tegevusi;

- täiendada sündmuse lahendamiseks vajalikku varustust ja tehnilisi vahendeid;
- vajaduse korral õppuse läbiviimise kohta.

NB! Hindamisaruanne koostatakse ja esitatakse **hiljemalt ühe kuu jooksul** pärast õppuse toimumist õppuse korraldajale. Hindamisaruande esitamisega ei saa viivitada, kuna õppuse koondaruanne tuleb koostada ja esitada hiljemalt kolm kuud pärast õppuse toimumist.

17.

Õppuse eelarve

Õppuse ettevalmistamine ja läbiviimine on alati seotud kuludega, mistõttu on vajalik, et korraldav asutus ja kaasatud asutused lepiksid võimalikult vara kokku kulude katmise põhimõtted. Kui kulude katmise kohta erikokkuleppeid ei tehta, kehtib HOS §-s 18 sätestatud põhimõte, mille kohaselt kaetakse õppuse korraldamisega seotud kulud õppuse korraldaja eelarvest. Õppusele kaasatud asutuste õppusel osalemise kulud kaetakse nende asutuste eelarvetest, kui ei ole kokku lepitud teisiti.

Seega kui soovitakse teha seaduses sätestatud erinevaid kokkuleppeid, siis tuleb see osapoolte vahel vastavalt kokku leppida ja kajastada nii ka õppuse dokumentatsioonis. Eriti oluline on see väli- ja kompleksõppuste korral. Näiteks väliõppuse korral maa-ala kasutamise kooskõlastamine (loa taotlemine) maaomanikega; õppusega tekitatava kahju hüvitamise korraldus; osalejatega seotud küsimused (nt majutamine, toitlustamine); transpordi liikumine ja parkimine; õppuse sidekorraldus; jms.

Õppuse ettevalmistamine ja läbiviimine on alati seotud kuludega, mistõttu on vajalik, et korraldav asutus ja kaasatud asutused lepiksid võimalikult vara kokku kulude katmise põhimõtted. Kui kulude katmise kohta erikokkuleppeid ei tehta, kehtib HOS §-s 18 sätestatud põhimõte, mille kohaselt kaetakse õppuse korraldamisega seotud kulud õppuse korraldaja eelarvest. Õppusele kaasatud asutuste õppusel osalemise kulud kaetakse nende asutuste eelarvetest, kui ei ole kokku lepitud teisiti.

18.

Millal teavitada avalikkust õppuse ettevalmistamisest ja läbiviimisest

Õppuse korraldaja on kohustatud teavitama õppuse toimumisest avalikkust, kui õppuse läbiviimine võib häirida õppuse läbiviimisega mitteseotud inimeste või asutuste tavapärast töövõi elukorraldust. Õppust korraldav asutus on kohustatud teavitama:

- a) kohaliku omavalitsuse üksust, kelle territooriumil väli- või kompleksõppus toimub; ning
- b) asutusi ja ettevõtteid, kellele võib õppuse läbiviimine mõju avaldada.

Tavapäraest staabi- ja lauaõppustest ei ole vaja avalikkust teavitada, kuna need toimuvad siseruumides ega mõjuta kõrvalisi isikuid. Kõigist väli- ja kompleksõppustest tuleb teavitada vähemalt üks kuu enne õppuse toimumist.

Selleks, et tagada edastatava teabe selgus ja ühetaolisus, peavad õppusel osalevad asutused ja ettevõtted oma teavitustegevuse kooskõlastama alati ka õppust korraldava asutusega.

Soovitav on teavitustegevuse korraldus kajastada õppuse dokumentatsioonis, mis edastatakse kõikidele õppusel osalejatele. Sõltuvalt õppusest võib õppuse

korraldaja otsustada piirata õppuse kohta käiva teabe jagamist. Või lepitakse kokku, et avalikkusele esitab informatsiooni vaid õppuse korraldaja.

Õppuse korraldaja on kohustatud teavitama õppuse toimumisest avalikkust, kui õppuse läbiviimine võib häirida õppuse läbiviimisega mitteseotud inimeste või asutuste tavapärast töövõi elukorraldust. Õppust korraldav asutus on kohustatud teavitama:

- a) kohaliku omavalitsuse üksust, kelle territooriumil väli- või kompleksõppus toimub; ning
- b) asutusi ja ettevõtteid, kellele võib õppuse läbiviimine mõju avaldada.

Tavapäraest staabi- ja lauaõppustest ei ole vaja avalikkust teavitada, kuna need toimuvad siseruumides ega mõjuta kõrvalisi isikuid. Kõigist väli- ja kompleksõppustest tuleb teavitada vähemalt üks kuu enne õppuse toimumist.

Selleks, et tagada edastatava teabe selgus ja ühetaolisus, peavad õppusel osalevad asutused ja ettevõtted oma teavitustegevuse kooskõlastama alati ka õppust korraldava asutusega.

19.

Mida pidada silmas õppuse läbiviimisel

Enne õppuse algust peab õppuse korraldaja õppust tutvustava seminari (kui ei ole tegemist kontrollõppusega, millest ette ei teavitata). Seminaril antakse osalejatele ülevaade õppuse korraldusest. Sõltuvalt õppuse liigist⁶ antakse osalejatele:

- õppuse ajakava;
- õppuse eesmärk;
- õppuse stsenaariumi lühitutvustus ehk läbimängitava sündmuse tekkimise ja arenemise kirjeldus;
- osalejate ülesanded õppuse stsenaariumi kohaselt;
- õppusel osalejate õigused ja kohustused;
- ülevaade õppuse alast või õppuse ruumidest;
- sidevahendite ja tehniliste süsteemide tutvustus;
- õppusel kasutatav märgistus;
- ohutusnõuded;
- õppuse kommunikatsioonimeetodid avalikkusele või kommunikatsioonipiirangud;
- muu õppuse läbiviimisega seotud oluline teave.

Oluline on, et kõik õppusega seotud materjalid ja juhised (nii enne õppust kui ka õppuse ajal valmivad) oleksid selgelt eristatavad ja kannaksid märgistust „ÕPPUS”. See on tähtis eelkõige juhiks, kui õppuse materjalid peaksid sattuma kõrvalise inimese kätte (et materjalid ei tekitaks arusaamatusi). Kokkulepitud märgistust tutvustatakse kõigile osalejatele õppuse seminaril.

⁶ Näiteks väliõppuse korral on tähtsad kõik loetletud punktid, lauaõppusel aga vaid üksikuid (näiteks ei ole lauaõppuse korral kasutuses eraldi sidesüsteemid, ei ole vaja rakendada tavapärasest erinevaid ohutusnõudeid jm).

Näide 11. Õppuse märgistus

Õppusel kasutatakse järgmisi koodsõnu eesti ja inglise keeles (viimane oluline rahvusvahelise õppuse korral):

- õppuse algus – „ÕPPUS ALGAB“, „STARTEX“;
- õppuse lõpp – „ÕPPUS LÖPPENUD“, „ENDEX“;
- õppuse katkestamine – „STOPP ÕPPUS“, „STOPEX“;
- õppuse jätkamine – „ÕPPUS JÄTKUB“, „GOEX“;
- info vahetamisel kasutatakse koodsõna „ÕPPUS“, „EXERCISE“.

Vastavat märgistust kannavad kõik õppuse jaoks ja õppuse ajal valminud dokumendid ja visuaalid.

Õppuse korraldusmeeskonna liikmed ja vaatlejad kannavad märgistust (eraldusvest ja rinnasilt), sealhulgas:

korraldusmeeskonna liikmed kannavad silti „KORRALDAJA“, „STAFF“;

hindajad kannavad silti „HINDAJA“, „EVALUATOR“;

vaatlejad kannavad silti „VAATLEJA“, „OBSERVER“.

Õppuse ajal aset leidva õnnetuse või muu vahejuhtumi korral kasutatakse koodsõna „ÕNNETUS“, „ACCIDENT“.

õnnetuse või muu vahejuhtumi korral kui osaleja peab õppusel osalemise katkestama – „POLE MÄNG“, „NO PLAY“.

Õppuse läbiviimisel on kandev roll mängujuhil, kes suunab kogu õppuse kulgu, andes mängijatele ette järgmised ülesanded või vajaduse korral hoides neid tagasi.

NB! Õppuse korraldaja peab tagama, et õppus viiakse läbi õppuse kavandis püstitatud eesmärkide saavutamiseks ja õppuse kavandi põhimõtete kohaselt.

Õppuse eduka läbiviimise huvides on oluline, et mängujuht hoiaks positiivset ja konstruktiivset õhkkonda. Arvestada tuleb, et õppus tekitab mängijatele stressi, mistõttu on tähtis, et kõik osalejad saaksid aru õppuse korraldamise eesmärgist – õppust ei korraldata selleks, et otsida töötajate töös vigu, vaid et saada ülevaade olemasolevast võimekusest. Puuduste tuvastamise kaudu on võimalik edaspidi paremini juhtida asutuste ja ettevõtete tööd, sh töötajate koolitamist, vahendite ja tehnika soetamist, õigusruumi korrastamist jms.

20.

Mis tegevused tulevad läbi viia õppuse järgselt

Õppuse järgselt tuleb koostada ja esitada õppuse hindamisaruanne ning õppuse koondaruanne. Sisuliselt koosneb õppuse koondaruanne kahest osast. Esimeses osas esitatakse kokkuvõtte õppuse tähelepanekutest, ettepanekutest ja probleemidest, ning teises osas esitatakse probleemide ja ettepanekute lahendamise tegevus- ja ajakava.

Tuletame meelde, et õppuseid korraldatakse üksnes selleks, et asutuste ja ettevõtete võimest oleks olemas ajakohane ülevaade, ning et tekiks selgus, mida konkreetselt peaks parandama või kuhu ressursse peaks suunama. Seepärast on õppusest kasu vaid juhul, kui õppusel tuvastatud puuduste likvideerimisega tegeletakse järjekindlalt ja süsteemselt. Tegevuskava koostamise ja selles oleva informatsiooni teadvustamisega võtavad tegevuskavas nimetatud asutused endale kohustuse puudused tähtajaks kõrvaldada.

Tegevuskava täitmise eest vastutab asutuse juht ning nimetatud tegevustega peaksid asutused arvestama oma tööplaanide ja eelarvetaotluste koostamisel.

Tegevuskava vormi lepivad asutused omavahel kokku, oluline on, et tegevuskavas on leitav järgmine informatsioon:

- hindamisaruandes loetletud probleemide ja puuduste nimekiri;
- probleemi või puuduse kõrvaldamise tähtaeg;
- probleemide ja puuduste kõrvaldamise eest vastutav asutus või allüksus.

Õppuse läbiviimisest ja selle tulemustest peavad teavitama kõik õppuse korraldanud asutused, sh ka elutähtsa teenuse osutaja peab teavitama elutähtsat teenust korraldavat asutust, mis õppused ta on läbi viinud ja mis on tulemused.

Kokkuvõtte esitavad:

- 1) elutähtsa teenuse osutaja elutähtsat teenust korraldavale asutusele;
- 2) kohalikud omavalitsused Päästeametile;
- 3) elutähtsat teenust korraldavad asutused ja hädaolukorra lahendamist juhtivad asutused Riigikantseleile **hiljemalt kolme kuu jooksul** pärast õppuse toimumist.

Kriisireguleerimisõppuste korraldamine

Kui asutus korraldab aasta jooksul mitu õppust, võib õppuste kohta esitada **koondtegevuskava**. Oluline on, et koondtegevuskava esitamine on osapooltele teada ning koondkavas oleks õppuste tegevused nimetatud eraldi, et oleks arusaadav, millisel õppusel tuvastatud puuduse kõrvaldamisega on tegemist. Koondtegevuskava peab esitama hiljemalt kolm kuud pärast viimase õppuse toimumist.

Kuna õppuse määrus näeb ette, et Riigikantselei teeb kord aastas Vabariigi Valitsusele koondülevaate õppustel tuvastatud olulisematest problee-

midest ja lahendusettepanekutest, siis edastatakse ka elutähtsa teenuse toimepidevust korraldavale asutusele ja Päästeametile antud õppuse kokkuvõtted koos korraldavate asutuste tähelepanekute ja ettepanekutega Riigikantseleile. Koondmaterjalid peaksid laekuma Riigikantseleile ühe kuu jooksul pärast õppuse korraldajalt kokkuvõtte saamist või viimase õppuse kokkuvõtte saamist (kui materjalid esitatakse üks kord aastas koondatult).

Õppuse kokkuvõtted edastatakse Riigikantseleile aadressil JRKB@riigikantselei.ee.

LISA 1.

Kriisireguleerimisõppuste tegevussuunad 2021-2024

Kriisireguleerimisõppuste tegevussuunad 2021-2024 on:

1. Hädaolukorra lahendamine elektrivarustuse ja/või andme- ja sideteenuse katkestuse tingimuses.
2. KOV-de suurem kaasamine - ulatusliku evakuatsioonile kaasa aitamine, vältimatu sotsiaalabi ja muud KOV-de ülesanded hädaolukordade lahendamise toetamiseks.
3. Kriisikommunikatsioon – avalikkuse teavitamine, sh kriisiinfotelefoni ja ohuteavituse korraldamine side- ja andmeside katkestuse korral, käitumisjuhiste tõhusam rakendamine ja elanikkonna teadlikkuse tõstmine kriisiolukorras käitumiseks.

Vastavalt VVKK otsusele peavad kõik hädaolukorra lahendamise eest vastutavad asutused (vastavalt nende vastutusalale) mängima õppustel läbi hädaolukorra lahendamist elektrivarustuse ja/või andme- ja sideteenuste katkestuse tingimustes. Asutused peavad kaasama õppustele KOV-e ja pöörama tähelepanu kriisikommunikatsiooni korraldamisele.

Asutused peavad tagama tegevussuundade rakendamise aruandluse, mis esitatakse kas Päästeametile või Riigikantseleile koos õppuse järeldustega.

Kriisireguleerimisõppuste tegevussuunad kinnitati VVKK 09.12.2020. a istungil.

LISA 2. Kriisireguleerimisõppuse kava teatise näide

Üleujutus ja elutähtsate teenuste katkestus	Peakorraldaja: Eesnimi Perenimi, Päästeamet, 5xxxxxxx, Eesnimi.Perenimi@miskiaadress.ee
Õppust korraldav asutus: Päästeamet	Hindamisjuht: Eesnimi Perenimi, 5xxxxxxx, Eesnimi.Perenimi@miskiaadress.ee
Korraldamise eesmärk	Õppuse eesmärgiks on harjutada ja katsetada asutuste vahelist koostööd ranniku üleujutuse hädaolukorra lahendamisel. Õppuse käigus harjutatakse HOLP-is määratud tegevusi ja hinnatakse vastavate HOLP-ide (PÄA HOLP "Üleujutus tiheasustusala", MKM-i energeetika, side ja riigiteede HOLP-id) toimivust. Õppus viiakse läbi regionaalsel tasandil Lääne regioonis ja üleriigilisel tasandil.
Õppuse liik	Staabiõppus
Stsenarium	Merevee tase Liivi lahes ja Väinameres tõuseb kiiresti ning kogu Lääne-Eesti rannikul esineb ulatuslik üleujutus. Vesi võib tõusta Pärnu lahes kuni 3,1m, Kuressaares ja Haapsalus kuni 2,5m üle Amsterdami nulli. Tugevast tuulest ja üleujutusest tingituna esineb elektri- ja sidekatkestusi ning häireid liikluses.
Ajakava	Jaanuar 20XX – Õppuse planeerimise koosolek Märts 20XX – Stsenariumi koostamine Mai – Juuni 20XX – Piirkondlike staapide isikkoosseisu koolitamine (sh KOV ja teised partnerasutused) XX.XX.20XX – Õppuse läbiviimine (Pärnu, Tallinn, Kuressaare, Haapsalu, Lihula, Tõstamaa, Häädemeeste, Kihnu) September – November 20XX - Õppuse hindamisaruande ja õppuse järgse tegevuskava koostamine
Mängijad ja kaasatavad osalejad	MKM, Häirekeskus, Politsei- ja Piirivalveamet, SMIT, SIM, Keskkonnaagentuur (ilmateenistus), Transpordiamet, Terviseamet, Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet, Elektrilevi, Enefit Connect, Kütuse ETO-d, Sideteenuste ETO-d, Teehoolduse ETO-d, Pärnu linn, Pärnu Vesi, Häädemeeste vald, Kihnu vald, Lääneranna vald, Haapsalu linn, Haapsalu Vesi, Saaremaa vald, Kuressaare Vesi
Õppuse hindamise korraldus	Igas piirkondlikus staabis hindab kogu staabi tegevust üks hindaja. Piirkondlike staapide puhul täidab hindaja ka antud staabi jaoks mängujuhi rolli. Regionaalses staabis on hindajaid 5 - iga staabigrupi kohta üks hindaja. Riiklikus staabis on hindajaid 10

NB! Mustaga on esitatud kohustuslikud väljad, halliga on toodud informatsioon, mis esitatakse vaid juhul, kui see on kava esitamise ajaks teada.

LISA 3. Õppuse korraldamise käskkirja näidis

	ASUTUSESISEKS KASUTAMISEKS Märke tehtud: Kehtib kuni: Alus: Teabevaldaja:
KÄSKKIRI	
Koht	xx.xx.xxxx. a nr xx

Asutuse kriisireguleerimisõppuse Nimi korraldamine

Vabariigi Valitsuse seaduse § 53 lõike 1 ning Vabariigi Valitsuse *xx.xx.xxxx* määrusega nr *xxx* kinnitatud *Asutuse* põhimääruse punktide *xx ja punkti x alapunkti xx* alusel *otsustab asutuse juht järgmist.*

1. Korraldada *xx.xx.xxxx* aastal *Asutuse* kriisireguleerimisõppus *Nimi* (edaspidi õppus). Õppuse ettevalmistamine ja läbiviimine kooskõlastada *Asutus Y ja Asutus Z.*
2. Õppuse juurdepääsupiirangu tase on *ASUTUSESISEKS KASUTAMISEKS.* Juurdepääsupiirang kehtestada kõigile õppusega seoses saadud või loodud dokumentidele kuni õppuse lõpuni.
3. Õppuse eesmärk on hinnata *Asutuse* valmisolekut tegutsemiseks kriisi korral.
4. Õppuse peakorraldaja on:
Nimi Perenimi (ametinimetus, tel xxxx xxxx, nimi.perenimi@miski.ee).
5. Õppuse korraldusmeeskonna liikmed on:
5.1. nimi (ametinimetus, tel xxxx xxxx, nimi.nimi@miski.ee);

LISA 3.

Õppuse korraldamise käskkirja näidis

5.2. nimi (ametinimetus, tel xxxx xxxx, nimi.nimi@miski.ee).

6. Õppuse tehnilise toe eest vastutab *nimi (ametinimetus; tel xxxx xxxx; nimi.nimi@miski.ee)* või *tugitegevuste osakond*.

7. Õppuse korraldusmeeskonna ülesanded on:

7.1. valmistada ette õppuse dokumendid (*kuupäevaks*);

7.2. koordineerida dokumendid teiste asutustega;

7.3. viia läbi õppusel osalejate eelnev juhendamine;

7.4. koordineerida osalejate tegevust õppuse käigus;

7.5. hinnata osalejate tegevust ja õppuse tulemusi;

7.6. koostada õppuste kohta tagasiside ja ettepanekud (*kuupäevaks*).

8. Õppuse dokumentides esitada järgmine teave:

8.1. õppuse eesmärgid ja õpiväljundid;

8.2. õppuse metoodika (teabe jagamine on piiratud osalejate rolliga);

8.3. õppuse stsenaarium (teabe jagamine on piiratud osalejate rolliga);

8.4. hindamisjuhend ja hindamise korraldamine.

9. Õppus viiakse läbi *laua- / väli- / kompleksõppusena*.

10. Õppusel osalevad järgmised *Asutuse* ametnikud ja töötajad:

a) *nimi (ametinimetus; tel xxxx xxxx; nimi.nimi@miski.ee);*

b) .....

12. Õppuse kavand esitatakse asutuse juhile kinnitamiseks *xx.xx.xxxx*. a.

Teha käskkiri asjaomastele isikutele teatavaks *dokumentihaldussüsteemi kaudu*.

(allkirjastatud digitaalselt)

LISA 4. Näide õppuse üld- ja alaeesmärkidest

Üldeesmärgid

1. Teada saada, kui suur on valitsemisala juhtide ja ministeeriumi teenistujate teadlikkus sellest, kuidas käituda üleriigilise mõjuga kriisiolukorras.
2. Selgitada välja, millised on võrguettevõtete ja haiglate teadmised selle kohta, kuidas juhtida elutähtsate teenuste pikaajalisest ja ulatuslikust katkestusest põhjustatud hädaolukorra lahendamist.
3. Suurendada elutähtsate teenuste osutajate teadlikkust ja valmisolekut ning koostöövõimet elutähtsate teenuste pikaajaliste ja ulatuslike katkestuste lahendamisel.
4. Kontrollida, kuidas toimib käsuõigus ajal, kui lahendatakse kriisi, mille on põhjustanud ulatusliku küberintsidendi hädaolukord.
5. Kontrollida, missugune on ulatusliku küberintsidendi hädaolukorra korraldus, kui ühel ja samal ajal on juhtunud mitu hädaolukorda.
6. Tagada kriisireguleerimises osalevate asutuste valmisolek lahendada häda- olukordi ja kaitsta elanikke koostöö harjutamise kaudu ulatuslikel pääste- ja korraüksündmustel.
7. Kontrollida õigusaktide asjakohasust ning nende rakendamist hädaolukorras ja eriolukorras.

Kommentaar. Alaeesmärgid täiendavad üldeesmärki ja kirjeldavad spetsiifilisi valdkondi või protseduure, mida õppusega kontrollida soovitakse.

Alaeesmärgid

1. Selgitada välja siseturvalisuse valdkonna kehtiva õiguse ja juhtimiskorra vastavus vajadustele.
2. Hinnata Politsei- ja Piirivalveameti võimet tulla piiratud ressursidega toime eriolukorraneni laieneda võivas konfliktis, sh kontrollitakse:
  - a. strateegilise juhtimistasandi rolli ja pädevust sündmuste lahendamisel ning vajaduse korral teabe ja ülesannete andmist teistele juhtimistasanditele (regioon, amet);
  - b. õigusmeetmete rakendamist sündmuse lahendamisel;
  - c. asutuste teabevahetust ja avalikkusele mõeldud kommunikatsiooni korraldamist.

LISA 5. **Näide stsenaariumist**

Naissaarel süttib hooletust lõkketegemisest mets. Süüdlased üritavad pahandust varjata ja kui näevad, et kustutamisega hakkama ei saa, põgenevad saarelt kaatriga. Tulekahju võtab suured mõõtmed, enne kui avastatakse.

Samal ajal toimub saarel selleks kohandatud hoones muusikafestival, millel osaleb 300 inimest. Tuul kannab metsapõlemisel tekkinud põlemisgaasid kontserdipaiga peale ja ka tuli läheneb sinna kiiresti. Kuna ilmateate alusel ei näita ilmastikuolud muutumise märke, on üha vältimatum inimesed ohutsoonist ruttu eemale viia ja korraldada nende kiire evakueerimine saarelt. Samuti tuleb kiiresti alustada laialdaste kustutustöödega, sest tegemist on ulatusliku metsatulekahjuga, mis ohustab paljude inimeste elu või tervist ning võib põhjustada suure vara- ja keskkonnakahju.

Olukorra lahendamiseks on vaja algselt sündmuskoha tegevused ja juhtimisstruktuur, kokku kutsuda Põhja regionaalne staap, kavandada tegevused kustutamiseks ja inimeste evakueerimiseks, aktiveerida Viimsi valla kriisikomisjon ning Põhja-Eesti regionaalne kriisikomisjon.

LISA 6.

Näide tervishoiualase hädaolukorra episoodist

Taust. Ammoniaagipilv on Sillamäe linnast hajunud. Mõõtmistulemuste kohaselt ei ole õhk enam saastunud ega ole ohtu, et saabub veel mõni ammoniaagipilv.

Kella 11-ks on Sillamäe linnast häirekeskusesse helistajate arv kasvanud 365-ni. Kõikidel inimestel on ühesugused kaebused: kurgu kipitus, hingamisraskused ja kehv enesetunne. Inimesed paluvad kohe abi, et nende tervislik seisund üle vaadataks. Kõik 33 väljasaadetud kiirabibrigaadi tegelevad sadama territooriumil vigastada saanud inimeste ja Sillamäe linnas maas lamavate isikutega. Teisi väljakutseid pole võimalik lähima viie tunni jooksul teenindada.

Sillamäe perearstikeskustest (5) ja hooldushaiglatest (3) helistatakse Terviseametisse ja palutakse infot, mida teha hingamisraskustega inimestega, kes on tulnud nende juurde abi otsima. Hinnanguliselt on perearstikeskustesse ja hooldushaiglasse abi otsima läinud 360 inimest.

Kommentaari. Inimesed ei oska mujalt abi otsida kui perearstikeskustest ja hooldushaiglatest, kuid neist ei osata inimesi kusagile suunata. Pealegi pole perearstikeskustel ja hooldushaiglatel võimet nii suurele hulgale inimestele abi osutada. Sellises seisundis kannatanud aga ei tohiks ise autorooli istuda, et abi saamiseks ise haiglasse sõita. Et kannatanutele abi osutada, on vajalik tervishoiusüsteemi koordineeritud tegevus.

Kommentaari lisamise episoodi kirjeldusse otsustab õppuse korraldaja. Kui üksik- juhtumi kirjeldust on vaja täiendada faktidega ja anda neile hinnang, tuleks kasutada kommentaare, et suunata mängijaid lahenduskäigu otsimisel soovitud suunas.

Episoodi kirjeldus peab põhinema õpiväljunditel, mida selle episoodi lahendamise õppimisega soovitakse saavutada. Õpiväljundis sõnastatakse tulemus, mida selle õppuse korraldamisega saada soovitakse, ja vastatakse küsimustele, mida täpselt selles osalejad õpivad, teadvustavad ja mõistavad.

LISA 7. Hindamisjuhend

Kriisireguleerimise õppuse *Õppuse Nimi* hindamisjuhend

Üldosa

1. Õppuse *Nimi* üldeesmärk on läbi mängida erinevate kriisisündmuste lahendamise juhtimine, otsuste langetamise protsess ning kontrollida HOLP-i ja ET toimepidevuse plaani rakendumist ja nende muutmise vajadust.
2. Üldeesmärgi saavutamiseks proovitakse osaõppustel järele:
  - HOLP-i ja ET toimepidevuse plaani sobivust sündmuste lahendamiseks;
  - plaanidest tulenevate meetmete rakendatavust sündmuse lahendamiseks;
  - avalikkusele mõeldud kommunikatsiooni korraldamist.
3. Õppuse *Nimi* osaõppuseid hindab *XX asutuse* moodustatud meeskond, kuhu kaasatakse kõigi korraldavate asutuste esindajad ning vajaduse korral ja kooskõlastatuna osaõppuse planeerijatega eksperdid väljastpoolt.
4. Hindamismeeskond korraldab iga osaõppuse hindamise ja kirjaliku kokkuvõtte koostamise. Pärast kõikide osaõppuste elluviimist saadud kirjalike kokkuvõtete ja muude tähelepanekute alusel koostab *XX asutus Õppuse Nimi* hindamisaruande ning esitab selle *asutusele/isikule xx.xx.xxxx*.
5. Hindamise lõpparuandes esitatakse hinnang nii *Õppuse Nimi* osaõppuste kui ka õppuse kui terviku kohta, arvestades üldeesmärkide täitmist, tähelepane kuid õppuse kohta ning ettepanekuid vajalike meetmete rakendamiseks, plaanide muutmiseks või muuks oluliseks tegevuseks, et tagada hädaolu korraks valmisolek.
6. Õppusejärgses tegevuskava kajastatakse hindamisaruandes kirjeldatud probleemide ja puuduste kõrvaldamise ning ettepanekute elluviimiseks plaanitavate tegevuste ajakava. Õppusejärgne tegevuskava esitatakse *kellele xx.xx.xxxx*.

I Hinnatavad valdkonnad

Osaõppuse hindamise eesmärgid

- Anda hinnang õigusmeetmete **olemasolu** ja **kasutamise** kohta sündmuse lahendamisel hädaolukorra tingimustes.
- Hinnata, kuidas juhtkond teadvustab võimelünki.
- Kas õppuse ajal leitakse vajalikud ja tõhusad (sh õiguslikud) lahendused lisaressursi/koostööpartnerite kaasamiseks.
- Teha tähelepanekuid info liikumise kohta (**nii alt üles kui ka ülalt alla**).
- Hinnata valmidust korraldada avalikkusele mõeldud kommunikatsiooni.

Lisaks hinnatakse kogu asutuse võimet tulla toime üleriigilise mõjuga kriisiolukorras.

Hindamise alusdokumendid on HOS, HOLP, ET toimepidevuse plaan, KOV-i õigusaktid, ..., ..., ...

A. Osaõppus 1 (hindajad: Eesnimi Perenimi, Eesnimi Perenimi)

Piloot (osalevad planeerijad)	Osaõppuse läbi- viimise kuupäev ja kellaeg	Kokkuvõtva seminari aeg mängijatele ja osalistele
xx.xx.201x 9.00–13.00	xx.xx.201x 10.00–15.30	xx.xx.201x 10.00–11.30

Hindamise alusdokumendid: .....

B. Osaõppus 2 (hindajad: Eesnimi Perenimi, Eesnimi Perenimi)

Piloot (osalevad planeerijad)	Osaõppuse läbi- viimise kuupäev ja kellaeg	Kokkuvõtva semi- nari aeg mängijate- le ja osalistele
xx.xx.201x 9.00–13.00	xx.xx.201x 10.00–15.30	xx.xx.201x 10.00–11.30

Hindamise alusdokumendid: .....

II Õppuse hindamismeeskonna koosseis

1. **Nimi Perenimi** – ametinimetus, nimi.perenimi@miski.ee
2. **Nimi Perenimi** – ametinimetus, nimi.perenimi@miski.ee

Valdkondlikud eksperdid

1. **Nimi Perenimi** (meditsiinisündmus)
2. **Nimi Perenimi** (kommunikatsioon)

III Hindamismeetodid

1. Hindamise meetod on õigusaktide analüüs (esitavad õppuse kavandajad, kes hindavad õigusmeetmete rakendamist) ja õppuse vaatlus. Viimase käigus jäädvustatakse õppusel osalevate mängijate tegevused, millele õppuse hindajad annavad hinnangu.
2. Vaatlemine ei tohi segada õppuse kulgu. Hindajad peavad õppuse ajal olema erapooletud ja hoiduma kommentaaride esitamisest sündmuse lahendamiseks. Samas võivad hindajad õppuse ajal vajaduse korral küsida täpsustavaid küsimusi õppusel osalejatelt, kuid need ei tohi segada õppuse tegevusi ja kulgu ega suunata mängijate tegevust. Vaatluse käigus võivad hindajad vaatlustulemuste jäädvustamiseks teha fotosid.
3. Kõigile osaõppustele on määratud konkreetse valdkonna eest vastutavad hindajad, kes viibivad õppuse elluviimise juures. Hindajad dokumenteerivad õppuse käigus hinnatavates valdkondades oma tähelepanekud hindamisankeedile. Iga hinnatava teema või probleemi kohta koostatakse eraldi hindamisankeet.
4. Lisaks on õppuse korraldajad kaasanud valdkondlikud eksperdid, kes annavad oma sisendi õppuse ettevalmistamisel ja vajaduse korral osalevad vaatejana õppusel.
5. Hindamisjuhendi *lisas x* on toodud osaõppuste hindamisankeedi vorm.

IV Õppusejärgne seminar ja tagasiside

1. Esmased õppusejärgsed tagasisidekohtumised peetakse punktis I B toodud aegadel (aeg mängijatele ja osalistele). Kohtumised viiakse ellu (fookusgrupi) intervjuu meetodil.
2. Õppuse mängijad täidavad tagasisideankeedi, mis on esitatud hindamisjuhendi *lisas x*. Tagasisideankeetide tulemused võetakse aluseks õppuse hindamisaruande koostamisel.

V Õppuse kokkuvõte

xx.xx.201x esitavad hindajad tagasiside osaõppuse kohta õppuse hindamismeeskonna juhile.

xx.xx.201x esitatakse õppuse hindamisaruanne *asutusele/isikule*.

xx.xx.201x toimub õppuse hindamist kokkuvõttev seminar.

xx.xx.201x esitatakse õppuse hindamisaruande alusel koostatud õppusekokkuvõte *asutusele/isikule*.

LISA 8. Osaõppuse hindamisankeet

Hinnatav probleem	Hinnatava probleemi kirjeldus	Arutelu käik	Ettepanekud
1.			
2.			
3.			
4.			

LISA 9. Õppuse tagasisideankeet

Asutus:

Roll õppusel:

1. Milline on Teie hinnang õppuse korraldusele?

Plussid	Miinused	Soovitused

2. Milline on Teie hinnang õppuse stsenaariumile?

Plussid	Miinused	Soovitused

3. Millised on Teie hinnangul õppusel tuvastatud põhiprobleemid (3)?

.....

.....

.....

4. Milline on Teie hinnang teiste mängijate olukorrateadlikkuse kohta?

Kas mängijad olid piisavalt kursis stsenaariumiga? Kas õppuse planeerijad olid taustainfot edastanud vajalikul määral?

Plussid	Miinused	Soovitused

5. Milline on Teie hinnang koostöövalmidusele ja meeskonnatööle?

Kas otsuseid langetati läbimõeldult ja sellesse kaasati kõik mängijad?
Kuidas mängijad hindasid esitatud infot (kriitiliselt, toetavalt vm)?

Plussid	Miinused	Soovitused

6. Milline on Teie hinnang tegevusvariantidele, mis mängijad arutelu käigus esitasid? Kas võimalikud tegevusvariandid kaaluti läbi, kas otsuste tegemisel mõeldi läbi kõik infokanalid, mille kaudu oli teavet võimalik koguda?

Plussid	Miinused	Soovitused

7. Kas mängijatel oli õppuse ajal piisav ülevaade olemasolevatest ressurssidest? Kas õppuse ajal võtsid mängijad otsustusprotsessis arvesse tegelikke ja/või kaasatavaid ressursse?

Plussid	Miinused	Soovitused

8. Kuidas hindate mängijatele mängujuhi antud vihjete ja suuniste asjakohasust?

Kas vihjed, suunised olid vajalikud, abistavad jne.

Plussid	Miinused	Soovitused

9. Kas õppuse ajal arutleti piisavalt selle üle, missuguseid õigusmeetmeid rakendada?

Plussid	Miinused	Soovitused

10. Muud tähelepanekud

.....

.....

.....

.....

Täname vastamise eest!

LISA 10. Õppuse kokkuvõte

1. HINDAMISE KOKKUVÕTE [esitatakse lühike ja informatiivne kokkuvõte eesmärkide ja õpiväljundite saavutamisest ning olulisematest hinnangutest]

2. HINDAMISKORRALDUS

- 1.1. Õppuse ülevaade [mis, millal, miks, kellele ja kus toimus]
- 1.2. Hindamise eesmärgid ja fookus
- 1.3. Hindajad ja valdkondlikud eksperdid
- 1.4. Hindamismetoodika

3. ÕPPUSE HINDAMISE TULEMUSED

- 3.1. Hindamise eesmärk 1 või episood 1 või hinnatav teema 1
  - 1.1.1. Positiivsed tähelepanekud [loeteluna]
  - 1.1.2. Negatiivsed tähelepanekud [loeteluna]
  - 1.1.3. Muud tähelepanekud [loeteluna]
- 3.2. [Hindamise eesmärk 2 või episood 2. või hinnatav teema 2]

4. ÕPPUSE KORRALDUSLIK TAGASISIDE [tagasisideankeetide alusel]

- 1.1. Positiivsed tähelepanekud
- 1.2. Välja toodud kitsaskohad/puudused

5. ETTEPANEKUD ARENDUSTEGEVUSTEKS

[ettepanekud muudatustest, mida oleks otstarbekas panna õppuse järgsesse tegevuskavasse]

5.1. Regulatsioonid [loeteluna]

5.2. Juhtimisstruktuur

5.3. Koolitused, õppused

5.4. Ressursid

5.5. Ettepanekud edasiste õppuste osas [näiteks millele tuleks tulevastel õppustel tähelepanu pöörata; ettepanekud teemade, eesmärkide ja õpiväljundite osas]

5.6. Muud tähelepanekud

6. ÕPPUSE KOKKUVÕTE

[õppuse eesmärkide ja õpiväljundite saavutamisest; järeldused õppusest laiemalt, mis hästi, mis halvasti ja kuidas edasi]

Hindamismeeskonna juht

Õppuse üeakorraldaja

Foto: Sisekaitseakadeemia